

KMETOVOALEC.

Ilustrovan gospodarski list s prilogo „Vrtnar“.

Uradno glasilo
c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje **Gustav Pirc**, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji s prilogo vred 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajo se po nastopni ceni: Inzerat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 11. V Ljubljani, 15. junija 1892. Leto IX.

Obseg: „Blak-Rot“ ali „črna rja“ na trtah. — Kako se robida v gozdu zatara. — Kako pomagati, da čebele izležejo novo matico. — Konjerejčeva opravila meseca junija. — Sklepi avstrijskega vinarskega shoda na Dunaj. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Tržne cene. — Inserati.

„Blak-Rot“ ali „črna rja“ na trtah.

Ta članek smo priobčili sicer uže lansko leto po zimi, a ker je reč zelo važna za naše vinščake in ker je sedaj pravi čas, da jih v novič opozarjamo, naj pazijo,

zatosili na Francosko, kjer so jo leta 1885. opazili, pa se je potem po raznih vinorodnih krajih prikazala in tu večo, tam manjšo škodo prizadela.

Zajedava glivica (*laestadia Bidwellii*, tudi *phoma-vicola* imenovana) učinja to bolezen, in kolikor kažejo dosedanje izkušnje, treba mnogo vlage in velike gorkote, da se razvije.

Podoba 36.

Podoba 35.

Podoba 37.

Podoba 38.

Podoba 39.

če se tudi pri nas pokaže ta huda škodljivka, zato ga še enkrat prijavljamo. V razjasnilo smo dodali podobe.

„Black-Rot“ ali črna rja se imenuje trtna bolezen, katero so s trtami ali trtnim semenom iz Amerike

Črna rja napada liste, jagode in tudi druge še ne olesenele trtne dele, razdeva pa samo grozdje, a to pogostoma vsako leto in je celo do konca uniči.

Na listih, koder se prikazuje lahko uže koncem

maja ali začetkom junija meseca, nareja okrogle, rjave, na zgornji in spodnji strani lista vidne maroge, kojim je većinoma 2 do 3 milimetre premera. Te maroge so od zgoraj in spodaj posejane s črnimi, kakor igelni vbod debelimi pičicami, ali bolje rečeno z mozoljci, kateri so nekak plodilen ali pomnoževalen organ glivice.

Na jagodah, na katerih se prikazuje črna rja navadno julija meseca, provzročuje po eno ali več marog, ki so prav okrogle in višnjevkasto-rjave, pa se naglo raztegnejo čez vse jagodno površje. Uže po enem do dveh dnevih postanejo jagode zopet vse drugačne; njih površje se zgubanči, postane bolj rdeče-rjavo, in iz njega pahnejo enaki črni mozoljci, kakeršni iz listnih marog. Polagoma jagode skoro počrtné — od tod prihaja ime črna rja ali gniloba — skrčijo se skupaj in slednjič odpadejo.

Navadno se ne loti črna rja precej vseh grozdov ene trte, niti ne vseh jagod enega grozda. Največkrat se prikazuje poprej na posameznih jagodah, potem pa napade čisto neredno druge, tako da vidimo na enem grozdu zraven zdravih jagod tudi jagode v različnem stanju bolezni. Godi se, kedar nastopa Black-Rot, da zbole samo nekatere jagode na grozdu, vse druge pa ostanejo zdrave in dozore.

Black-Rot napada bolj po redkoma mladičje vrhe, listne peclje in žile, grozdne hlastine in repovje.

Da so tudi ti organi zboleli, spoznamo po tem, da se prikažejo na njih podolgaste, umazane maroge, iz katerih pahnejo kmalu črni mozoljci.

Črna rja napada divje in pitane trte, če tudi ne enako močno in torej ne enako škodljivo. Med ameriškimi in evropskimi trtnimi vrstami napada v obče črna rja najbolj grozdje z debelimi, sočnimi jagodami.

Black-Rot se lahko zatroša s kolčmi in s trtnim semenom: s kolčmi, kadar so se odrezale z obolelih trt, kojih glave (mladike) niso bile popolnoma dozorele; s semenom pa, kedar se ga držé še lupinice takih jagod, ki so bile po Black-Rotu napadene ter hranijo v sebi njegove kali.

Po uspehih dosedanjih poskušanj, katere so delali na Francoskem in v Ameriki, sodimo, da je Black-Rot enako zatirati, kakor strupeno roso (peronospora viticola), to je s tem, da škropimo trte z zmesjo bakrenega vitrijola in apna. Vender pa se zdi, da si je le tedaj obetati kaj uspeha, kedar obsega zmes 4 do 5 kilogramov bakrenega vitrijola na 100 litrov apnene vode in če se trte ob začetku rašče in pozneje še večkrat poškropé. Tam, koder je bolezen močno nastopila, naj se trte celo vsakih 14 dni poškropé.

Pridejana podoba 35. kaže od črne rje napaden trten list. Maroge so rjave in na njih so črne pičice, ki so plodilni organ glivice laestadia Bilwellii. Podoba 36. kaže dvačrat povečan del bolnega lista. Podoba 37. predstavlja trikrat povečano bolno jagodo, podoba 38. bolan mlad les in podoba 39. pa povečan tak les.

Ker je mogoče, da se je ta bolezen s semenom in s kolčmi, došli iz Amerike in s Francoskega, zatrosila tudi v Avstrijo, gotovo bo vsem našim trtorejcem v korist, da kmalu pozvedó, ali se je morda kje prikazala, da potem lahko nemudoma priskrbe, česar treba.

Vabijo se torej prav nujno vsi trtorejci, posebno pa tisti, po kojih pokrajinah se uže obdelujejo ameriške trte, naj skrbno pazijo na vse take prikazni, kakeršne so popisane, in naj napadene liste ali grozde pošljejo bodisi c. kr. okrajnemu glavarstvu ali pa naravnost c. kr. kmetijskemu ministerstvu na Dunaji.

Stroški za dotične pošiljatve se povrnejo.

Kako se robida v gozdu zatara.

Marsikateri posestnik je težko kupil 1000 ali še več smrečic in zasadil goljavo v gozdu. Meseca avgusta je šel v gozd, da bi videl, s kakim uspehom je zasadil. Na svoje veliko začudenje najde ves nasad z robido zaraščen, smrečice je moral iskati med goščo, pa jih je le malo našel, ker so se v gostem robidovji zadušile.

Kmetič jame premišljevati, na kak način bi zatrl robido, in sklene, takoj spomladi izkopati ta škodljivi gozdni plevel.

In res spomladi koplje več dni in izkoplje vso robido. Ko pozneje delo bolj natanko pregleduje, zapazi, da je poleg robide tudi veliko mladih drevesec izkopal. Iztrebljeni prostor zasadi v drugič s smrekovimi sadikami. Jeseni zopet pogleda in vidi, da je nekoliko manj robide, vender še veliko preveč, da bi mogle vsajene smrečice uspešno rasti.

Premišljuje in spozna, da robide na ta način ne bode mogoče zatreti, kajti on ima peščeno ilovnato njivo, katera je bila uže tolikokrat preorana, a robida se ni zatrla.

Po naključji pride gozdar k njemu. Kmet mu potoži o robidi. Vešči gozdar mu nasvetuje: „Porežite konec julija ali začetek avgusta stebelca robidi prav pri tleh in videli boste, da je bode drugo leto ostalo komaj še eno četrtinko, kar je je zdaj. Ako potem porežete še to, ne bode več rasla.“

Kmetovalec je poslušal gozdarja in storil, kakor mu je svetoval. Precej drugo leto meseca avgusta gre v gozd in poreže robido.

Lesnata stebelca dene na kupe, pride ponja z vozom in reče ženi, naj, ko bode pekla kruh, z robidovimi šibicami zakuri. Žena ga uboga in še prav dobro se ji zdi, ko robidov les tako svetlo gori.

Vsadi kruh. Ko je pečen, zapazi nenavadno prijeten duh na kruhu. Ugiblje, od kod bi bil ta duh, in spozna, da je nenavadni kruhov duh od robidovega lesa, s katerim je grmado kurila.

In tudi v gozdu se je nasvet gozdarjev dobro obnesel, kajti ko je kmetič v drugo robido porezal, ni rasla več, in danes je ves prostor lepo s čvrstimi smrekami zasajen. Glejte, če bi ne bil kmetič gozdarja poslušal in še kopal robido, pokončal bi bil veliko rastočega mladega dravja, lesa bi ne bil mogel za kurjavo porabiti in robide ne zatreti.

Dobro, da je poslušal gozdarja!

Kako pomagati, da čebele izležejo novo matico.

Mnogokrat je potrebno, da pomagaš čebelam izleči novo matico. To delo je pa le tedaj lahko zvršiti, če čebelarš s panji s premičnimi satniki, kateri so tudi zato zelo priporočeni, ker se vsak čas lahko prepričaš, če so se matice prav oprasile ali če so pri plemenjenji matice izgubili. Če se je zadnje pripetilo, potem jim na nastopni način lahko pomagaš:

Če zapaziš, da ti je kak izrojek, drujec itd. pri pršenju izgubil matico, poglej svoje druge panje. Morebiti v enem ali drugem dobiš kak sat, na katerem je matična zalega že zastavljena. Če moreš ta sat panju, v katerem ga dobiš, brez škode vzeti, vzemi mu ga in obesi ga v panj, kateri ti je matico izgubil. Tako bo imel panj kmalu potem nove mlade kraljice izležene in bo morebiti pri plemenjenji matice vdruči bolj srečen, nego je bil prvokrat.

Če pa ne dobiš nobenega tacega sata, na katerem bi bila matična zalega že zastavljena, ali če ga tudi dobiš, pa ga ne moreš panju, v katerem ga najdeš, brez škode vzeti, potem pa daj panju, kateri ti je matico izgubil, iz enega ali drugega svojih panjev en sat, v katerem je še kolikor toliko mlade, še ne pokrite ali zalepljene čebelne zalege. Čebele brezmatičnega panja bodo ta zaleženi sat prav z veseljem vzprejele in brez odloga začele matične zibelke ali lončke zidati, da si bodo iz mlade zalege, katero si jim dal, nove kraljice izvalile. — Čez 14 dni bo panj, kateremu si po tej poti pomagal, že novo mlado kraljico imel in jo morebiti tudi srečno oplemenil.

Na ta način brezmatičnim panjem pomagati do novih kraljic je prav gotovo dobro, vendar pa le takrat, kadar ni že prepozno. Ko bi pa hotel panju, kateri ti je pri prašenji matico izgubil, šele malo poprej, predno čebele v ajdo pošlješ, mlado zalego dajati, da bi si novo kraljico izlegel, je bolj prav, da tak brezmatičen panj zediniš s kakim drugim, kateri ima že dobro matico; zakaj dasiravno je gotovo, da ti bo brezmatičen panj, kateremu na priliko šele okoli sv. Jakopa daš mlado zalego, izlegel novo kraljico, vendar je zelo zelo negotovo, da bi jo tudi srečno oplemenil, ker boš moral namreč čebele že v ajdo poslati, kadar bo ravno mlada matica izležena, torej bo moral tak panj, ko bo že v ajdo letel, mlado kraljico plemeniti, pa jo bo, kakor sem že zgoraj omenil, večidel izgubil, ker jo bo v prevelikem šumu prašil, in tako boš večidel praznega iz ajde dobil.

Pa ne le takim izrojakom, ki so pri prašenji matice izgubili, ampak sploh vsakemu, posebno pa takemu, kateri se je zelo izročil, je dobro, če ni že prepozno, kacic 6 do 8 dni potem, ko je rojiti nehal, dati en sat z mlado zalego, če se tudi še prav nič ne vé, da bi bil izgubil matico, da si začne, če je matico morebiti že izgubil ali jo pa še izgubi, brez odloga novo leči, če je pa ne izgubi, bo vsaj bolj močan, ker bodo čebele, katere bo iz pridejanega zaleženega sata izvalil, v njem ostale. Ravno na tem satu, v katerem na ta način izrojenku nekatere dni potem, ko je rojiti nehal, daš mlade zalege, boš pa tudi prav lahko spoznal, ali ti je ta izrojek svojo poprejšnjo matico srečno oplemenil, ali si je moral novo izleči. Če boš namreč na tem dodejanem satu zapazil novonarejene matične zibelke, je gotovo, da je panj pri plemenjenji svojo prvo matico zgubil in si novo leže; če pa na tem satu nič matičnih lončkov ne vidiš, lahko zopet po pameti sodiš, da ti je ta izrojek že svojo poprejšnjo matico srečno oplemenil.

Konjerejčeva opravila meseca junija.

Po planinskih krajih je najvažnejše konjerejčevo opravilo v tem meseci, da odpravi konje na planino. — Kakor smo uže poprej večkrat omenjali, neogibno potrebno je, da so konji za to pripravljani. Tistih konj, ki so uže meseca maja hodili na pašo in so sedaj uže samo ob zeleni klaji, ni treba več pripravljati. Drugače je pa s konji, ki pridejo iz hleva kar na planino; te je na vsak način treba na prehod od suhe klaje na svežo počasi privaditi. — Predno konji odidejo na planino, preglej jim kopita in, če je treba podkove pritrditi, stori to o pravem času.

Kolike neprecenljive vrednosti je planinska paša za eno- in dveletna žrebeta, smo uže večkrat obravnavali. Še enkrat pa poudarjamo, da le planinska paša daje živalim tisto trpežnost, katere v hlevu nikdar ne dosežejo.

Ako so planine primerne in so tudi hlevi narejeni, potem je planina priporočena tudi za žrebetne kobile. Če pa planina ni taka, boljše jih je doma pustiti.

Sedaj pridejo vroči dnevi, zato rabi konje kolikor mogoče le zjutraj in zvečer, čez poldan jih pa puščaj v hlevu. Zlasti z žrebeti tako ravnaj. Kadar vetriš in so konji v hlevu, ne puščaj oken in vrat križem odprtih, da ne nastane škodljiv preprih; to je zlasti nevarno, če pridejo vroči in izpehani konji domov.

Če so tudi noči zelo vroče in soparne, pusti konje tudi čez noč na planem, ker jim bo tam bolje ugajalo nego v soparnem hlevu.

Če si poljsko delo končal in nimaš delavnih konj čemu rabiti, dobro jih je tudi poslati na pašo. Takim konjem boš kaj koristil, če jim odvzameš podkove ter jih večkrat ženeš k vodi, v kateri nekaj časa stojte ter si noge hlade in kopita snažijo. Tako ravnanje veliko koristi nogam, zlasti trpežnosti kopit.

Sedaj pomladi pa tudi ne pozabi eno- in dveletnim žrebetom o pravem času pravilno porezati kopit.

Sklepi,

storjeni na avstrijskem vinarskem shodu dne 3. aprila 1892. l. na Dunaji v Sofijini dvorani

v navzočnosti Nj. ekcelencije gospoda kmetijskega ministra Julija grofa Falkenhayn-a, mnogoštevilnih državnih in deželnih poslancev, zastopnikov znamenitejših strokovnih društev in več nego 3000 vinsčakov iz vseh vinorodnih krajev avstrijskih.

I.

Vsi vinsčaki ene ali več občin se združijo v vinogradniško zadrugo. Zadruga naj z vsemi mogočimi in primernimi sredstvi dela na to, da se v njenem ozemlju zatirajo trtne bolezni, ki so se uže pokazale, vse druge pa odvrtaajo.

Načelniki teh zadrug volijo primerno število poslancev v deželno komisijo za vinogradarstvo, ki naj se ustanovi. Deželne komisije za vinogradarstvo naj določijo, kako je razpošiljati trte po deželi, razdeljujejo naj državne ali deželne podpore ali posojila posameznim zadrugam ter naj skrbje, da jih bodo porabili za povzdigo vinarstva. Dalje naj priporočajo in skrbje, da se zatirajo in odvrtaajo trtne bolezni, skrbje naj, da se sklepi zadrug strogo izvršujejo ter naj izrekajo svoje mnenje o vseh zakonskih načrtih, ki so važni za vinarstvo.

Za vsak več vinski okraj nastavi naj država vinarskega nadzornika, kateri bo kot strokovnjak svetoval zadrugam ob snovanji in delovanji, posredoval občevanje med posameznimi zadrugami in deželno komisijo ter v svojem okoliši redno preiskaval, kako je s trtnimi boleznimi.

II.

Ker so večletne izkušnje po različnih deželah dokazale, da trtna uš nekaterih vrst ameriških trt ne uniči ter da vkljub trtni uši lahko ohranimo priznane domače vrste, če jih cepimo na ameriške, je treba, da dobe vinogradniki po okuženih krajih zadosti pravih trt.

Ker državne in deželne trtnice, po katerih se poskuša, katere podloge bi bile boljše in kako bi se domače trtne vrste izboljšale, ne dajejo toliko rezanic, kolikor jih je treba, napravijo naj si okužene občine trtnice za pridelovanje lesa.

Za te trtnice naj bi se dobivale trte zastonj in za prvi nasad naj bi se določila denarna podpora.

Da bode moči pridelovati zadosti trt, je zelo treba, da se osnujejo po različnih deželah avstrijskih trgovske trtnice in se te trtnice na vso moč pospešujejo. Zakone in naredbe, ki ovirajo promet s trtami po okuženih krajih, naj bi se primerno preuredile.

III.

Prav zelo bi bilo treba, da bi se napravile trtnice za pridelovanje lesa tudi po tistih vinorodnih krajih, koder ni še trtne uši, in sicer naj bi se napravili čisti nasadi iz pripoznanih trt (riparija, solonis). Trte naj bi večaki vzgajali iz semena ali pa naj bi naročili rezanic iz neokuženih krajev.

Društvo za varstvo avstrijskega vinarstva naj bi priskrbelo zanesljivega semena.

IV.

Izmed različnih načinov, kako cepiti trte, priporočati je posebno zeleno cepljenje, ker je zelo priprosto in se tako cepljene trte prav rade primejo.

Treba bi bilo prirejati pouk o cepljenji; učitelji po vinorodnih krajih naj bi vsi znali cepiti.

Kdor zna posebno dobro cepiti, dobi naj o tem spričevalo, in kadar služi tak človek pri vojaki, dobi naj ob času cepljenja dopust.

V.

Ker se je vsakoletno in pravočasno škropljenje vinogradov z apneno raztopino modre galice izkazalo kot popolnoma zanesljivo sredstvo proti strupeni rosi (peronospora viticola) brez zlih posledic, priporočati je vsem vinščakom, da škrope o pravem času. Modre galice in škropilnic naj bi dobili po kolikor moči nizki ceni. Ker je težko ljudi siliti, da bi škropili, treba je, da popotni učitelji in oblastva o priliki opozarjajo vinogradnike, kako potrebno je škropljenje.

(Dalje prihodnjič.)

Razne reči.

— **Mleko za perutnino.** Kjer imajo krave, prav store, če nekoliko posnetega mleka in pinjenca pokrmijo kokošim, ker po taki hrani rajše nesó. Mleko se vlije v posodo, kamor pokladamo pičo, ali pa se zmeša z zmečkanim krompirjem in dr. Vsa perutnina je prav rada táko hrano ter baje spomladi prej začne, jeseni pa pozneje neha nesti. Mleko jim namreč nadomešča živalsko hrano. Tudi za piščeta, mlade purane in sploh za vso mlado perutnino je mleko izborna piča, ob kateri se prav dobr počutijo.

— **Kako nam lastovke koristijo.** Važno je za kmetovalca, da pozna sovražnike in prijatelje svoje. Velika prijateljica mu je lastovka. Nastopne številke dokazujejo, koliko sovražnikov lastovka kmetovalcu pokončava. Dvojica lastovk leta 16 ur na dan, in vsaka lastovka donese mladičem hrane povprečno 20krat vsako uro, obe skupaj kakih 600krat vsak dan. Ker prinaša vsaka po 10 do 20 mrčesov, ugonobita jih obe 6400. Za svojo hrano potrebujeta stara dva 600 muh in mušic. Ena lastovičja družina pokonča torej na dan po 7000, na mesec po 210.000 škodljivih mrčesov. Če stara dva potrebujeta prvi mesec, ko sta še sama, 30.000 mrčesov, potrebuje sedmoglava lastovičja družina celo poletje 576.000 mrčesov. Če pride v kako vas le 100 lastovk, ponžijejo s svojim zarodom vred vse poletje čez 57 milijonov mrčesov.

— **Katere vrste trav rastejo pod drevjem?** O tem vprašanji pravi E. Mahnke: Pod visokim drevjem je lepa ruša le tam, kjer drevje ni pregosto, pa svetloba in zrak lahko vplivata na rast. Za tak kraj je najboljša ta le travna zmes: $\frac{1}{3}$ gozdne bilnice (poa nemoralis), $\frac{2}{3}$ pasjega repa (cynosurus cristatus), $\frac{1}{4}$ tenkoliste angleške ljulike (lolium perenne tenne), $\frac{1}{4}$ šopolje (agrostis stolonifera). Na suhi zemlji uspeva tudi resasta gozdna bilnica (festuca heterophylla) in pa mehka bilnica (festuca tenuifolia), zato naj se tudi teh dveh nekoliko primeša. Na senčnih krajih je vedno treba sejati gosteje, in da

ostane ruša lepa, sejati je treba večkrat (vsaj vsako drugo leto) in večkrat pokošiti.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 125. Ali se da in kako se da porabiti pri kuhanji brinovca ostalo brinje? Tod je v vodo pomečejo, ker na trati vse požge. (A. Š. v Š.)

Odgovor: Naravno je, da ravno kuhano brinje travo požge. To naredi tudi gnojnica, ako jo nerazkrojeno in nerazredčeno polijete na trato, dasi ji ne more nihče odrekati velike gnojilne vrednosti. V brinji je zlasti veliko rudninskih snovi, zato bi je bilo škoda proč metati, ker se z veliko koristjo da porabiti za gnoj, bodisi da se zmeče na gnojišče ali na kompostni kup. Čreslovina, octova in druge kisline so posebno vzrok, da sveže brinje požge travo, a amonijak na gnojišči in v gnojnici, s katero se kompostni kup poliva te kisline precej zatre, in brinje prične razpadati ter postane izvrstno gnojivo.

Vprašanje 126. Imam skoraj dve leti staro telico, katero sem uže šestkrat peljal k biku, a je vselej vrgla pleme od sebe, kakor hitro je prišla domov. Telica je popolnoma zdrava, čvrsta in ravno prav debela. Morda je telica hude krvi, kajti goni se strastno in vselej po tri dni. Iz prvega se je gonila na tri tedne, sedaj pa uže na 14 dni. Ker je žival lepa in dobrega plemena, zato bi jo rad pridržal. Prosim pojasnila, kaj naj počnem, da se telica ubrejl. (J. Š. v Z.)

Odgovor: Hudo, a brezuspešno pomišljanje Vaše telice ima lahko razne vzroke, in sicer pretečno krmljenje z otrobi, žitom in sočivjem, nadalje polnokrvnost v zadnjem delu života ter boleznj v spolovilih, kakor katar, zaprta maternica in tuberkuloza jajčnika. Zdravljenje se vrši z odpravo vzrokov, to je, ali s pičlo in slabejšo krmo, zeleno klajo, surovim krompirjem, obilnim pregibanjem po planem ter z dristili. Nadalje je dajati enkrat do dvakrat na dan po 4 do 8 g kafe. Če je to čez 8 dni brezuspešno, daje se prihodnjih osem dni po enkrat na dan 0,2 g ocetnokisllega morfija. Ako ima pa telica tuberkulozo na jajčniku, pa ni nobene pomoči. Prav zelo Vam priporočamo, obrnite se do kakega pravega živinozdravnika.

Vprašanje 127. Jeseni je bil na dveh njivah vsejan čist, sicer pa zelo medel ječmen, ki se je skoraj ves izpremenil v neko travo, ki jo Vam tu prilagam. Na eni njivi je komaj četrti del ječmena vmes, na drugi pa še sto zrn ni vzkalilo. Zakaj se je ječmen prevrgel v to travo in zakaj na eni njivi bolj nego na drugi? (A. B. v B.)

Odgovor: Trava, katero ste nam poslali, je „velika poljska stoklasa“ (latinski bromus secalinus), ki ni nič drugega, nego sitni plevel, ki se je sam od sebe zasejal ter ni nikak prevrček ječmenov. Stoklasa je eno- ali dveletna rastlina ter vzkali ali pred zimo ali pa pomladi. S pripravo njive za jaro žito se vselej tudi pokonča, zato je nikdar ni najti med jarim žitom, ampak le med ozimino. Izjemno je stoklasa nadležna tudi ovsu, ako je bil zgodaj sejan. Če je bila zima žitu ugodna, to je, ne mokra, potem bujno rasteče žito zaduši stoklaso; ako je pa njiva po zimi in pomladi mokra in žito na takih mestih pogine, zlasti koder voda stoji, potem so pa to prostori, ki ravno ugajajo stoklasi, ki veselo raste ter je ne zavira žito. Vsled tako različnih pogojev rasti med stoklaso in žitom, ki so si popolnoma nasprotni, zgodi se, da se, če je žito dobro prezimilo, zapazi malo ali nič stoklase, nasprotno pa se v mokrih letih, kadar žito pogine, pokaže veliko stoklase. Iz tega je torej nastala vraža, da se ob mokrih zimah izpremeni žito v stoklaso. Sicer je pa stoklaso redkokedaj videti po njivah, po katerih ima voda dober odtok uže po njih naravni legi, ter se le nahaja po njivah, koder voda zastaja. Stoklasno seme pride de-

loma z žitom na dom, doma na gnoj, z gnojem pa zopet na polje nazaj. En del semena se pa raztrese na njivi še pred žetvijo ter potem s plugom podorje. Ako je mogoče stoklaso še prąd cvetjem porezati, zatremo jo ter dobimo ob enem dobro krmo, ker mlado stoklaso vsaka žival rada je in s pridom.

Vprašanje 128. Kako in s čim je odpraviti bramorja, katerega imam na sumu, da mi na vrtu podjeda zeljne, kolerabne in salatne sajenice? (L. H. v R. na Štajarskem.)

Odgovor: Bramor nima mnogo preganjancev, ker živi in ruje skrit pod zemljo. Največja preglavica je tudi njemu krt in miši podobna rovka (špičmoh, špičmer). I vrane, kavke, skorei in drugi taki, po zemlji brbajoči ptiči ga radi pohrustajo, ako jim pride pod kljun. No kjer so se bramorji prav vgnezdili, mora človek tudi sam vzdigniti roko na nje. Največ opraviš in najbolj v živo ga primeš, ako poiščeš gnezdo in zatareš h kratu vso zalego. Gnezda ni težko najti, ovadijo ti je usihajoče rastline. Kjer na zelenih tleh opaziš orumenelo liso, ondaj je gotovo bramorjev zalega. Ako si ta kos bližje ogledaš, zapaziš tudi rove, ki vodijo v gnezdo; posebno očitni so po kacem dežji ali pa v jutranji rosi. Ako so ti bramorji nadležni vzpomladi, ko še n'ima gnezda, ali pa tudi tedaj, če jim ne moreš zaslediti legla, nastavi v zemljo lonec, da se bodo vanj lovili. Lonec, bodi si kak počen kuhinjski ali cvetni, kateremu si pa prej luknjo v dnu dobro zateknil, lonec tedaj zakoplji v zemljo tako globoko, da bode njegov gornji rob nekoliko niže od bramorjevega rova. Bramor priteče po svoji navadni cesti, pade v nastavo in ne more ven. Več takeih loncev, na prikladnih mestih vkopanih ti da mnogo tega mrčesa v pest. Časi pa pogledi v lonec in izprazni ulovek. Bramor je zmrzla žival in išče toplote. Imaš li v vrtu mnogo te golazni, izkoplji jeseni tu in tam jame in napolni jih s konjskim gnojem. Mrčes gredoč za toploto zbira se pod gnojem in vzpomladi ga brez velicega truda lahko pomoriš. Nekateri jih tudi v rovih zalivajo z vrele vodo.

Vprašanje 129. Kako je sejati sibirsko ajdo, gosto ali redko, in koliko časa potrebuje za zorenje? (A. H. v Solčavi.)

Odgovor: S sibirsko ajdo je ravno tako ravnati kakor z navadno domačo, ker ji je sicer po vsem enaka. Zato upamo, da bode vsled drugačne zemlje ter drugačnega podnebja pri nas rodovitnejša nego domača in, ker prihaja iz zelo mrzlih krajev, tudi manj občutljiva za slano. Kakor smo uže pisali, ne prevzemamo odgovornosti. Dajali smo je le po malo za poskušnjo, če se bode pa obnesla, naročili je bomo prihodnje leto veliko.

Vprašanje 130. Kje bi dobil najpraktičnejši in sploh najboljši čebelen panj? (A. H. v S.)

Odgovor: Kateri panj je najboljši in najpraktičnejši, to se da le pogojno razsoditi. Za naše razmere je kranjski panj s premičnimi satniki najboljši, dasi bo marsikateri praktičen in vse časti vreden čebelar temu ugovarjal. Smelo pa trdimo, da ugovori nikakor niso utemeljeni in izvirajo največ le iz velikega, pri kmetovalcih običajnega konservatizma. Kako velike prednosti ima kranjski panj s premičnimi satniki mimo navadnega, o tem se najbolj poučite v knjigi „Novi kranjski panj po Dzierzonovi osnovi“ od župnika L. Porente. Knjiga se dobi za 10 kr. pri naši družbi, po pošti 2 kr. več. Panj s premičnimi satniki doboste pri M. Pakiči v Ljubljani, A. Schreyi na Jesenicah, M. Ambrožiči v Mojstrani pri Dovjem itd.

Vprašanje 131. Škropil sem trte pri lepem, ugodnem vremenu, a drugi dan je padel dež in vso galico spral raz listje. Kaj mi je storiti, ali v novišk škropiti, ali počakati drugega ugodnega časa za škropljenje? (A. D. v A. na Primorskem.)

Odgovor: Ker zmes modre galice varuje listje strupene rose le toliko časa, dokler se drži listja, zato je naravna po-

sledica, da je treba precej v novišk škropiti, ako jo je dež odpral. Če je apnena zmes modre galice nekaj dni uže bila na listji, narede se spojine, ki so neraztopne in se tako drže listja, da jih dež niti ne odpere. Škropiti je pa v novišk seveda precej, kakor hitro je ugodno vreme.

Vprašanje 132. Pri nas je pobila toča dne 31. maja vinograde ter trs tako pokončala, da niso le letošnji poganjki popolnoma odbiti, ampak tudi sponi prelomljeni ter stari les ves ranjen. Praviijo, da ni samo letošnji vinski pridelek uničen, temveč tudi prihodnjih let. Kako je ravnati s trtami po toči poškodovanimi, da čim preje pridejo v dober stan? (A. K. v A.)

Odgovor: Rodnost po toči poškodovanih vinogradov je res za več let lahko uničena, zlasti če se s potolčenimi trtami ne ravna prav in primerno, če se na pr. mladje, ki vzraste pozneje, preveč odščipnje. Splošno veljavnih pravil ni moči navesti, pač pa veljajo v obče nastopna pravila: Ako je lubad vsled hude toče odkrušena, zamažejo naj se rane z zmesjo, narejeno od dveh delov ilovice in enega dela kravjaka. Da zmes bolj drži, dobro jo je ugnesti s krvjo ali vodo, kateri se dodene nekaj lima. Zlasti se je ozirati na rane starega lesa. Kar se tiče mladja, odščipniti je vse odlomljene poganjke, a pustiti je vse, ki so zdravi in rastoči. Kadar trte zopet nekoliko odženo, odstranijo se nepotrebni poganjki na starem lesu, kojih se naredi veliko po vsaki toči, in sicer zato, da se rodni les za prihodnje leto okrepi. Seveda se rodni les v takem slučaju ne nahaja vedno na mestu, na katerem si ga želimo, zato ga je večkrat iskati tam, koder se sploh dobi, da se le za prihodnje leto kaj pridelka zagotovi. Na poganjke iz tal je posebno paziti, ker se ž njimi trta pozneje pomladi. Vse drugo se ravna po razmerah. Paziti pa je posebno, da ran preveč ne obseva solnce, ampak da so obsenčene z listjem, kar cepljenje pospešuje. — Posebno poškodovane trte priporočajo skrajšati na eno ali dve očesi, da se vzgoji za prihodnje leto krepak roden les. — Pobite trte kljubujejo zimi veliko manj nego zdrave, zato se je tudi na to ozirati. Škropljenja pa celo ni opustiti, ker jih peronospora lahko do cela uniči. — Rezatev prihodnje spomlad ravna se tudi po razmerah, vselej je pa imeti na umu vzgojo trte iz rezervnih poganjkov iz tal. Rodni les za tekoče leto je izbrati tam, kjer je na trti sploh najboljši.

Vprašanje 133. Kako se hranijo jajca po zimi najbolj? (M. K. v S. Štajersko.)

Odgovor: Ker je jajčja lupina zraku, ki vsebino jajcu razkroji, oziroma pokvari, prodorna, ohranijo se jajca, ako se prepreči zraku pristop skozi lupino. Sredstev v ta namen je več. Najboljše je lupino mazati s kako tolščobo, na pr. z oljem, maslom, salom. Mazati pa je le površno, da ne prodre tolšča skozi lupino, če ne dobi jajce od nje slab okus. Premazano mora biti jajce vse, in v shrambi se ne smejo dotikati eno drugega. Najboljše so v ta namen tanke deščice ali lep-nica (papendekel), v katero se narede luknje in vanje postavijo jajca z rtom proti dnu. Takih deščic se v zabojce ali skrinje položi, pa se jajca med seboj ne dotikajo. Jajca se tudi dobro ohranijo v pesku, pepelu, apnu, žaganji, rezanici i. t. d., a vender ne tako dobro, kakor s pravilno narejeno tolsto prevlako. Najdlje se drže neoplojena jajca. Zaboji z jajci naj bodo shranjeni v suhem in zmerno toplem prostoru.

Vprašanje 134. Pošiljam Vam rastlino, katero pri nas imenujemo „rdeči špehek“ in katera pri nas prepreza vse mokre travnike. Koder se špehek razraste, tam je malo trave, a špehek pa sam tudi ni za krmo. Prosim, katero je botaniško in nemško ime te rastline in pa sredstvo, kako jo odpraviti s travnikov. (J. K. na B.)

Odgovor: Poslana rastlina, katero pri Vas imenujete „rdeči špehek“, je latinski „Cirsium palustre Scop.“ in nemški

„Sumpfkrazdistel.“ Špehek je zelo nadležen in škodljiv plevel, to pa tem bolj, ker ga je silno težko zatreti. Razmnožuje se s semenom, a če se zatira z odtrgavanjem cvetja, takoj vzraste novi cveti, in če mu slednjič tudi cvetenje zatrete, pa mu ojačite korenino, da se še bolj razširja. Izrezovati ga s korenino vred je izdatnejše, a težavno in le tedaj uspešno, če se korenina popolnoma odpravi, ker koreninski ostanki poženo nove rastline. Dobro obdelovanje travnikov je najboljšo sredstvo zoper ta plevel, ker se mu s tem najbolj zatara uspešna rast. V ta namen je travnike osušiti, pridno jih branati ter po možnosti tudi pletti. Na gnojenje pa tudi ni zabiti, ker špehek zemljo močno izsesa.

Vprašanje 135. Nameravam star zapuščen ribnik, katerega so prej zasipali, v novič izkopati, da bi dobival po zimi led, ki se tod lahko prodaja. Poleg tega bi zaradi postranskega zaslužka **nasadil v ribnik ribe.** Ribnik bode velik okoli $\frac{1}{2}$ ha. Kako naj bo ribnik globok, kako narejen, katera vrsta rib je priporočena, koliko plemenk ali zaroda naj vložim in od kod ga je dobiti? Voda je gorska, ki poprej, predno pride v ribnik, namaka travnike ter se po leti zelo zgreje v njem. (D. S. v R. na Štajarskem.)

Odgovor: Pri iztoku naj bo ribnik tako globok, da ne more do dna zamrzniti, torej 1 do 2 m, kar je seveda zavisto od toplote Vaše vode po zimi. Od iztoka naj se tla proti dotoku in na vse kraje ribnika vzdigujejo polagoma, da voda pri kraji ni čez 20 centimetrov globoka, ker se le v plitvi vodi zaredi obilo onih živalic, ki so ribja hrana. Po sredi ribnika je izpeljati jarek, po katerem voda lahko popolnoma odteče, da je mogoče ribe poloviti. Vložite karpov in linjev. Če vložite plemenke, zadostujeta od vsake vrste po dva drstna para, ki božeta dala toliko zaroda, da ga ribnik ne bo mogel dolgo živiti. Boljše bo, če vložite enoletnih ali dveletnih rib, in sicer vsake vrste po 200 enoletnih, ali 80 do 100 dveletnih. Poleg njih vložite 5 do 10 mladih ščuk, ki pa ne smejo biti večje nego druge ribe. Te ščuke so potrebne, da trebijo ribnik ter žro žabe, krote, miši i. t. d. Kje bi dobili imenovanih rib v Vašem obližji, nam ni znano. Tu pri nas na Kranjskem tržuje z nasadnimi ribami Janez Starin, ribič v Ihanu, pošta Domžale.

Gospodarske novice.

* **Občni zbor c. kr. kmetijske družbe kranjske** se je vršil 9. t. m. ob nenavadno obili udeležbi, kajti udeležilo se ga je do 140 udov. Podrobni zapisnik pričnemo priobčevati v prihodnji številki, v pričujoči pa prijavljamo glavne reči. — Družbeni predsednik je pozdravil vse navzočne udeležnike, posebno gospoda deželnega glavarja Otona Detelo ter vladnega zastopnika gospoda c. kr. vladnega svetnika pl. Rüllinga, ki sta prijazno odzdravila ter zatrijavala naklonjenost vlade in deželnega odbora do naše družbe. Poročilo o delovanju družbe v l. 1891. ter družbene račune za to leto je občni zbor soglasno potrdil. Na predlog glavnega odbora sta bila soglasno izvoljena družbenima častnima članoma gospoda Evgenij baron Schlosser, c. kr. ministerijalni svetnik ter poročevalec za konjarske stvari v kmetijskem ministerstvu, ter Ivan Wild, c. in kr. podpolkovnik ter poveljnik žrebčarskega depota v Gradci, in sicer zaradi svojih zaslug za naše konjarstvo. — Ob volitvi predsednika je od 120 oddanih glasov dobil dosedanji predsednik gospod ces. svetnik Ivan Murnik 109 glasov. — Pri volitvi štirih novih odbornikov so dobili od 114 oddanih glasov gg. Baron H. Lazarini 112, c. kr. okrajni živinozdravnik A. Folakovsky 112, državni in deželni poslanec Fr. Povše 111 in posestnik

Vinko Ogořelec 83 glasov. — Na predlog glavnega odbora se je odobrila ustanovitev novih podružnic v l. 1891. — Potem so se od 10 do $\frac{1}{2}$ 2. ure razpravljali razni predlogi podružnic in posamezni nasveti, na kar se je občni zbor s slava klici presvetlemu cesarju zaključil.

* **Enketa o vladni predlogi zastran novega zakona o lovu** je zborovala 13. t. m. v Ljubljani, pri kateri so bili navzočni gg.: c. kr. vladna svetnika Merk in pl. Rülling, c. kr. dvoroi tajnik pl. Beck z Dunaja, c. kr. gozdni svetnik Goll, trije zastopniki kranjsko-primorskega gozdarskega društva, trije zastopniki društva za varstvo lova ter po en zastopnik deželnega odbora in kmetijske družbe. Vladna predloga, ki je v občni kmetijstvu ugodna, vzprejela se je z malimi izpremembami, sicer ima pa zadnje besedo deželni zbor, v katerem bodo morali delati zastopniki kmetijskih občin za nekatere še potrebne izpremembe.

* **Cepljenje prasičev** proti rdečici je kmetijska družba ta mesec za poskušnjo pričela ter tako storila nov korak v pospeševanje kmetijstva. Cepil bode družbeni odbornik gospod c. kr. okrajni živinozdravnik A. Folakovsky.

* **Diplome novo vstopivšim udom** naše družbe je družbena pisarna pričela ta mesec razpošiljati. Do konca tega meseca bodo menda vsi razposlani.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dne 7. junija 1892.

Posvetovanje je vodil družbeni predsednik gospod cesarski svetnik Murnik, navzoči so pa bili podpredsednik gosp. Jos. Fr. Seunig ter odborniki gg.: Ogořelec, Povše, Šiška, Witschl, Žirovnik ter tajnik Pirce.

Odbor se je posvetoval o družbenem občnem zboru ter določil stališče, katero naj zavzima o predlogih podružnic občnemu zboru.

Za nove ude so predlagani in se vzprejmo nastopni gg.:

pl. Vest Avgusta, grajščakinja v Št. Petru pri Kranji; Eller Franc, učitelj na Zili; Pogačar Simon, c. in kr. vojaški oskrbnik v pok. v Ljubljani; Malik Ferdinand, posestnik na Slapu; Mesesnel Ivan, kotlár v Vipavi; Ciegler Franc, posestnik v Ostrožnem; Primožič Josip, posestnik v Pristavi; Mihelič Margareta, posestnica v Nemški Loki; Loške Andrej, posestnik v Nemški Loki; Medic Franc, posestnik v Nemški Loki; Wolf Janez, posestnik v Nemški Loki; Jaklič Franc, posestnik v Nemški Loki; Jaklič Matija, posestnik v Nemški Loki; Lakner Ivan, posestnik v Preriglu; Mantek Andrej, posestnik v Preriglu; Soretič Peter, posestnik v Brezovici; Pencja Janez, posestnik in župan v Črmošnjah; Drenik Jože, posestnik v Bršlinu; dr. Schegula Jakob, odvetnik v Novem Mestu; dr. Schlesinger Robert, grajščak v Ruperč Vrhu; pl. Zergollern Rudolf, c. in kr. major pri domobranci v Ljubljani; Duffé Ivan, mestni inženir v Ljubljani; Kunšič Ivan, opravnik v Mirni; Černut Davorin, posestnik na Vratih; Ramor Ivan, župnik v Šmihelju; Kreiner Anton, župnik v Spod. Logu; Verderber Peter, posestnik v Preriglu; Jelenc Franc, posestnik v Smoljevem; Ivšič Mihael, posestnik in vinski trgovec na Čatežu; Sancin Josip, župnik v Predloki; Šubic Ivan, vodja obrtne šole v Ljubljani; Podkrajšek Henrik, učitelj v Radovljici; Kepa Franc, vrtnar v Ljubljani; Skrupil Jaroslav, gozdar v Polomu; Högl Franc, učitelj v Stalcarjih; Verderber Matija, c. kr. poštar v Koč. Reki; Verderber Josip, meščan v Kočevji; Faber Ernest, zasebnik v Kočevji; König Ivan, posestnik v Altbacherju; Bauer Ivan, posestnik v Altbacherju; Bauer Matija, posestnik v Altbacherju.